

Скороход І.С., к.е.н, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Олейник Вікторія – аспірант
факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Діяльність міжнародних організацій в сфері природокористування

Робота виконана на кафедрі міжнародних
економічних відносин ВНУ ім. Лесі Українки

У статті розглядаються особливості діяльності міжнародних організацій в сфері природокористування. Проаналізовано внесок спеціалізованих установ ООН у вирішення природоохоронних проблем.

Ключові слова: урядові і неурядові організації, спеціалізовані установи ООН, природокористування.

Oleinyk V. The international organizations activity in the sphere of natural resource.

The paper deals with the peculiarities of the international organizations activity in the sphere of natural resource. The contribution of specialized agencies of the UN in solving the environmental problems are analyzed.

Key words: government and non- government organizations, specialized agencies of the UN, natural resource.

Актуальність. Зростаючий інтерес міжнародної спільноти до проблем навколишнього середовища знайшов своє вираження не тільки в посиленні прямого міжнародного співробітництва, проведенні великої кількості політичних, соціально-економічних і науково-технічних форумів, присвячених окремим аспектам взаємодії суспільства і природи, а й у зростанні чисельності, підвищенні активності та розширенні компетенції міжнародних організацій.

Міжнародні організації сприяють об'єднанню зусиль всіх зацікавлених держав щодо природоохоронної діяльності, незалежно від їх політичних позицій, певним чином виокремлюючи екологічні проблеми із сукупності політичних, економічних та інших міжнародних проблем.

Метою даної статті є дослідження діяльності міжнародних організацій в сфері раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища, проведення міжнародних конвенцій з цих проблем, сприяння багатосторонньому співробітництву. Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання** дослідження: визначити особливості діяльності міжнародних урядових та неурядових організацій у сфері природокористування, визначити які спеціалізовані установи ООН спрямовують свою діяльність в екологічну сферу.

Результати дослідження. Різноманітні міжнародні спеціалізовані урядові і неурядові організації займаються реалізацією проектів в сфері охорони навколишнього природного середовища

За змістом охоплених екологічних проблем всі міжнародні організації можна класифікувати за трьома групами:

1. Організації природоохоронного спрямування (ЮНЕП, МСОП);
2. Організації комплексного природоохоронного моніторингу (ВООЗ, ФАО, ВМО);
3. Організації спеціального природоохоронного профілю (охорона перелітних птахів, рибних запасів, міждержавних річок і т. п.) [2].

Значний внесок у вирішення природоохоронних проблем здійснює Організація Об'єднаних Націй (ООН) та її спеціалізовані установи.

У сферу компетенції Генеральної Асамблеї ООН відноситься визначення основних напрямів світової екологічної політики, узгодження принципів природоохоронної діяльності, прийняття рішень про проведення міжнародних конференцій ООН з проблем навколишнього середовища, розробка проектів міжнародних конвенцій, рекомендацій з охорони навколишнього середовища, створення нових природоохоронних органів, сприяння розвитку багатостороннього та двостороннього співробітництва держав в сфері екології. При Генеральній Асамблеї ООН діють Науковий комітет з дії атомної радіації, Комітет з використання космічного простору в мирних цілях (КОСПАР) та ін. [3, 43].

Так званім “голосом” для навколишнього середовища в рамках системи Організації Об'єднаних Націй є Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП, англ. UNEP – United Nations Environment Programme). ЮНЕП створена 1972 р., штаб-квартира – Найробі (Кенія). Метою даної організації є забезпечення керівництва та заохочення партнерства в галузі охорони навколишнього середовища. Для досягнення цього ЮНЕП співпрацює з широким колом партнерів, в тому числі ООН, міжнародними організаціями, національними урядами, неурядовими організаціями, приватним сектором і громадянським суспільством [8].

Генеральна Асамблея заснувала ряд спеціалізованих органів, які відіграють особливу роль в природоохоронній діяльності: Економічна і соціальна Рада (ЕКОСОП); Організація

Об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО); Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ); Всесвітня Організація охорони здоров'я (ВООЗ); Продовольча і сільськогосподарська організація (ФАО); Всесвітня метеорологічна організація (ВМО).

В рамках Економічної і соціальної ради (ЕКОСОР, англ. ECOSOC – United Nation Economic and Social Council) діють функціональні і регіональні комісії та комітети, які займаються поряд з політичними, економічними і соціальними питаннями дослідженням і складанням доповідей з екологічних проблем. У числі регіональних комісій ЕКОСОР діє Європейська економічна комісія (ЄЕК), до складу якої входить спеціальний орган з навколишнього середовища, який координує екологічну діяльність комітетів ЄЕК. Пріоритетними напрямками діяльності ЄЕК є впровадження маловіхідних і безвідхідних технологій, оцінка впливу на навколишнє середовище, охорона екосистем, боротьба з транскордонним забрудненням і т. д. [3, 44].

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО, англ. UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) займається науковими проблемами охорони навколишнього середовища [4]

В рамках даної організації створено ЕКО-ЮНЕСКО у 1986 році. Її місія полягає у сприянні розвитку особистості молодих людей, охороні і збереженню навколишнього середовища та підвищенні екологічної свідомості через практичні природоохоронні проекти. ЕКО-ЮНЕСКО розробляє і здійснює програми для молоді з широкого кола питань охорони навколишнього середовища в школах, молодіжних організаціях, громадських груп або місцевих властей. Це такі програми, як:

1. Клуб ЕКО-ЮНЕСКО;
2. Національний Молодіжний Екофорум;
3. Премії для молодих екологів;
4. Молодіжні події і заходи;
5. Молодь за сталий розвиток;
6. Вибір Еко-молоді [9].

Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ, англ. IAEA – International Atomic Energy Agency) створено для виконання програми забезпечення ядерної безпеки та охорони навколишнього середовища від радіоактивного забруднення, розробляє Правила будівництва і експлуатації атомних електростанцій, проводить експертизу проєктованих і діючих АЕС, встановлює норми радіаційної безпеки, перевіряє їх виконання [3, 46].

Для вирішення проблем радіоактивного забруднення у навколишньому середовищі діяльність МАГАТЕ включає:

- збір інформації і даних, проведення аналізу, доповіді і публікації за ключовими технічним аспектам відновлення навколишнього середовища;
- введення в дію скоординованих науково-дослідних проектів щодо відновлення навколишнього середовища;
- відповідну експертну допомогу в даній сфері та координацію технічної діяльності проектів з реабілітації радіоактивно забруднених територій;
- підтримку розвитку управління плануванням і здійсненням природоохоронних заходів по відновленню навколишнього середовища [10].

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ, англ. WHO – World Health Organization) стурбована забрудненням навколишнього середовища і його впливом на здоров'я людини. З метою надання допомоги державам-членам при здійсненні програм сталого розвитку та здоров'я навколишнього середовища вона створила програму Охорони навколишнього середовища людини (англ. PHE – Protection of the Human Environment). ВООЗ здійснює екологічні заходи в галузі охорони здоров'я, а саме оцінки ризику і дослідження в даній сфері. У цій роботі ВООЗ співпрацює з національними органами влади. Вона також здійснює аналіз поточної екологічної ситуації та підтримує міжнародні ініціативи по боротьбі з небезпеками, які перетинають національні кордони [11].

Організація Об'єднаних Націй з питань продовольства та сільського господарства (ФАО, англ. FAO – Food and Agriculture Organization of the United Nations) основну увагу приділяє охороні ґрунтового покриву, водних ресурсів, тваринного і рослинного світу, проводить дослідження та розробляє рекомендації щодо їх раціонального використання, сприяє поширенню передового досвіду в області охорони природи та оптимізації методів експлуатації природних ресурсів [4].

В рамках даної організації було створено Департамент природних ресурсів, який займається проблемами раціонального використання природних ресурсів та їх вирішенням, також забезпечує керівництво, технічні та політичні консультації в даній сфері. Крім того, Департамент виступає в якості нейтрального форуму та місця проведення діалогу з питань сталого використання природних ресурсів [7].

Всесвітня метеорологічна організація (ВМО, англ. WMO – World Meteorological Organization) – Спеціалізована міжурядова установа ООН в області метеорології. Є компетентним органом ООН з питань спостереження за станом атмосфери Землі та її взаємодії з океанами. Під керівництвом ВМО і в рамках її програм національні метеорологічні та гідрологічні служби вносять істотний внесок в захист життя і майна від стихійних лих, охорону навколишнього середовища і зміцнення економічного і соціального

добробуту всіх верств суспільства в таких областях, як продовольча безпека, водні ресурси та транспорт [1].

Мета ВМО полягає у розвитку міжнародного співробітництва в галузі метеорологічних спостережень, сприяння швидкому обміну інформацією. Організація бере активну участь у реалізації всесвітніх програм з клімату, дослідженнях атмосфери, водних ресурсів [3, 47-48].

Основною міжнародною неурядовою організацією в галузі охорони навколишнього середовища є Міжнародна спілка охорони природи і природних ресурсів (МСОП, англ. IUCN – International Union for Conservation of Nature), заснована в 1948 році в якості першої в світі глобальної екологічної організації. Вона налічує більше 1200 членів, у тому числі 200 урядових і 900 неурядових організацій, об'єднує майже 11 000 добровільних вчених і фахівців, згрупованих у шість комісій в 160 країнах світу. Штаб-квартира – Гленд, недалеко від Женеви, Швейцарія.

Збереження біорізноманіття займає центральне місце в місії МСОП, оскільки вона вважає, що біорізноманіття є основою для вирішення деяких з найбільш серйозних проблем в світі: боротьба зі зміною клімату, досягнення сталого розвитку енергетики, підвищення добробуту людей та побудови зеленої економіки.

МСОП ініціює або бере участь у ряді ініціатив, що охоплюють різні програми. Так, наприклад:

1. Чагарники для майбутнього. Це ініціатива по залученню інвестицій в збереження екосистем в прибережних територіях.
2. Майбутнє за сталим розвитком. Ця ініціатива включає міжнародні консультації на підтримку розробки нової концепції сталого розвитку
3. Біотехнологія. У своїй діяльності в даній сфері МСОП керується рядом резолюцій Всесвітнього конгресу з охорони природи та найкращих наявних наукових комісій [6].

Незалежною всесвітньою організацією є Грінпіс (англ. Greenpeace), яка діє з 1971 року з метою зміни ставлення та поведінки людей, захисту і збереження навколишнього середовища і забезпечення миру шляхом:

- прискорення енергетичної революції для вирішення глобальної проблеми, що стоїть перед нашою планетою – зміни клімату;
- захисту океанів, кидаючи виклик марнотратному і руйнівному рибальству, а також створення глобальної мережі морських заповідників;
- захисту древніх лісів, тварин, рослин і людей, які залежать від них;
- роботи в сфері роззброєння і миру для усунення причин конфлікту і заклику до ліквідації всіх видів ядерної зброї;

- створення майбутнього без токсичних речовин з більш безпечними альтернативними хімічними речовинами в продуктах і виробництві;
- агітації за сталий розвиток сільського господарства, відмовившись від генетично модифікованих організмів, збереження біологічного різноманіття та заохочення соціально відповідального сільського господарства.

Грінпіс присутня в 40 країнах Європи, Америки, Азії, Африки і Тихого океану [5].

Висновки. Охорона навколишнього середовища є однією з найактуальніших проблем сучасності. Саме цей фактор визначив участь у вирішенні екологічних проблем переважної більшості міжнародних організацій. Їх кількість постійно зростає головним чином за рахунок організацій, спеціально орієнтованих на природоохоронну проблематику. Деякі з них спеціально створені для охорони навколишнього середовища, інші – виконують окремі функції по її охороні.

Література:

1. Всесвітня метеорологічна організація. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://znaimo.com.ua/Всесвітня_метеорологічна_організація
2. Международные организации по охране окружающей среды. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://partnerstvo.ru/lib/pravo/node/779>.
3. Морозова В.Н. Мировая экологическая политика и международное экологическое сотрудничество. – Воронеж: Издательско-полиграфический центр Воронежского государственного университета, 2007. – 126 с.
4. Экологические организации. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eco.iuf.net/org.html>.
5. About Greenpeace. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.greenpeace.org/international/en/about>.
6. About IUCN. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.iucn.org/about>.
7. About the Natural Resources Department. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fao.org/nr/aboutnr/en>.
8. About UNEP. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=43>.
9. ECO-UNESCO. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ecounesco.ie/eco-dev/index.php?option=com_content&view=article&id=163&Itemid=151.
10. Factors for formulating strategies for environmental restoration IAEA. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/te_1032_prn.pdf.
11. The World Health Organization. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nationsencyclopedia.com/United-Nations-Related-Agencies/The-World-Health-Organization-WHO-ACTIVITIES.html>.